

BŪSIMŪJŲ PAREIGŪNŲ ASMENYBĖS YPATUMŲ IR PRAKTINIŲ UŽDUOČIŲ ATLIKIMO KOKYBĖS RYŠYS

Dr. Loreta Bukšnytė¹
Albertas Antanas Baltrūnas²

Vytauto Didžiojo universiteto Socialinių mokslų fakulteto Teorinės psichologijos katedra¹
K.Donelaičio g. 52-317, LT-44244 Kaunas
Telefonas (8~37) 327824
Elektroninis paštas l.buksnyte@smf.vdu.lt

Mykolo Romerio universiteto Kauno policijos fakulteto Policijos veiklos katedra²
V. Putvinskio g. 70, LT –44211 Kaunas–ACP
Telefonas (8~37) 20 67 50
Elektroninis paštas a.baltrunas@kpf.mruni.lt

S a n t r a u k a

Straipsnyje analizuojama būsimųjų pareigūnų nerimastingumo, savigarbos ir praktinių užduočių atlikimo kokybės ryšys. Straipsnio autoriai kėlė prielaidą, kad būsimieji pareigūnai, kuriems būdinga aukštesnis nerimastingumo ir savigarbos lygmuo, prasčiau atlieka praktines užduotis. Tyrime dalyvavo 122 Mykolo Romerio universiteto Kauno policijos fakulteto studentai: 63 merginos ir 59 vaikinai. Tirtų studentų amžius yra 19-22 metai. Tyrime studentų nerimastingumo lygiui įvertinti naudota Ch.D.Spielberger nerimastingumo įvertinimo skalė; savigarbos lygiui įvertinti naudota M.Rosenberg savigarbos skalė. Kiekvieno tyrime dalyvavusio studento praktinės užduoties atlikimo kokybės matu pasirinktas “Šaudybos” dalyko praktinių užduočių pažymių vidurkis.

Atlikus tyrimą nustatyta, kad MRU Kauno Policijos fakultete studijuojančioms merginoms būdinga aukštesnis nerimastingumo lygmuo lyginant su vaikinais. Taip pat jos vertinamos kaip blogiau atliekančios praktines užduotis nei vaikinai. Galima spėti, kad merginų blogesnė praktinių užduočių atlikimo kokybė yra susijusi su didesniu jų nei vaikinų nerimastingumo lygiu. Tačiau paanalizavus studentų nerimastingumo, savigarbos ir praktinių užduočių atlikimo kokybės ryšį atskirai vaikinų ir merginų grupėse šių trijų rodiklių statistiškai reikšmingų sąsajų nenustatyta.

Pagrindinės sąvokos: *būsimieji pareigūnai, nerimastingumas, savigarba, praktinių užduočių atlikimo kokybė.*

IVADAS

Temos aktualumas. Vienas pagrindinių policijos pareigūno darbo uždavinių – viešosios tvarkos ir saugumo užtikrinimas. Šiuolaikinė policija yra socialinė tarnyba, padedanti visuomenei. Tam reikalinga, kad pareigūnas būtų kompetentingas teisininkas bei psichologas, išmanantis bendravimo su skirtingais asmenimis ypatumus, geras sportininkas. Be to, jis turi būti įvaldęs visas technines priemones, kurias pagal savo darbo profilį naudoja tarnybinėje veikloje. Tai:

- ryšių priemonės,
- tarnybinis ginklas ir apsaugos priemonės (antrankiai, dujos, elektrošoko aparatai ir kt.)
- transporto priemonės ir kt.

Darbo patirtis ruošiant būsimuosius pareigūnus Mykolo Romerio universiteto Kauno policijos fakultete leido pastebėti įdomų faktą, jog teorinę specialybės dalykų dalį dauguma studentų įsisavina gerai, tačiau realizuoti šias žinias imituojamoje praktikoje, pratybų metu apie 30% studentų būna sunku. Pavyzdžiui, gavęs užduotį „perduoti komandą transporto priemonės vairuotojui“ ir paėmęs į rankas mikrofoną dažnas studentas pasimeta, geriausiu atveju pasigirsta prašymas, o ne įsakmi komanda. Temoje „Laidinio ryšio priemonės“ yra Lietuvos policijos generalinio komisaro nurodymas „...prisistatyti skambinančiajam, pasakyti įstaigos, tarnybos pavadinimą, savo pareigas ir pavardę“. Praktiniuose užsiėmimuose pagal šią temą neretai telefono ragelyje išgirstame tik žodelį „alio“, studento atsineštą iš buitinio bendravimo telefonu. Temoje „Radijo ryšio priemonės“ reikalaujama, kad radijo pranešimas būtų trumpas, tikslus, aiškus, užimtų kuo mažiau eterio laiko. Neretai mokomajame radijo tinkle galima išgirsti tokį pranešimą: „Atsiųskite mašiną“ (studentas užmiršta paaiškinti kur, kokį automobilį, kokių tikslu reikėtų siųsti).

Visuose minėtuose pavyzdžiuose yra vienas bendras aspektas – studentas žino teoriškai, kaip turėtų elgtis tokiose situacijose, gali papasakoti, tačiau nesugeba pritaikyti realioje, arba praktikos tikslais imituojamoje, situacijoje. Studentų elgesio stebėjimas aukščiau aprašytose situacijose kelia prielaidą, kad neigiamai už praktines užduotis įvertintiems studentams būdinga psichologiniai sunkumai demonstruojant teoriškai įsisavintas žinias praktinėse situacijose. Kyla klausimas, kaip reikėtų mokyti būsimuosius pareigūnus, kokius mokymo metodus geriausia taikyti, kad jie įgytų ne tik teorinių žinių, bet ir mokėtų taikyti jas praktikoje.

Nagrinėjamos problemos ištyrimo laipsnis. Literatūros šaltinių analizė parodė, kad nėra aiškių duomenų apie nepažangaus mokymosi priežastis aukštojoje mokykloje. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad atliktuose tyrimuose (Dereškevičius, Rimkevičienė,

Targamadžė, 2000) dažniausiai nagrinėjamos pirmųjų, penktųjų ir vyresnių klasių mokinių problemos. Daug mažiau dėmesio skiriama akademinio jaunimo prisitaikymo mokymo įstaigoje, sėkmingo mokymosi problemoms aptarti.

Nuo pirmųjų kursų studentams kyla problemos, susiję su studijų procesu: dėstytojų darbo stilius, baimė dėl žinių patikrinimo, nepasitikėjimas savimi, bendrumo jausmo su bendraamžiais ir suaugusiais stoka (Kardelis, Morkūnienė, 2002).

Manoma, kad viena mokymosi aukštojoje mokykloje sėkmę garantuojančių sąlygų yra emocinis stabilumas. Emociškai nestabilūs, depresiški, nerimastingi individai dažniausiai turi asmeninės ir socialinės adaptacijos sunkumų (Harrison, Jagelavičius, 1999, Lekavičienė, 2001).

Tradicinėje mokykloje vyrauja stipriai išreikšta vertinamoji aplinka: kiekvieną dieną yra vertinami mokinių pasiekimai bei poelgiai. Jų savybės ar žinios yra lyginamos su kitų mokinių savybėmis ar žiniomis. Vertinimai, aišku, būna ne tik teigiami, bet ir neigiami. Kuo moksleiviui sunkiau sekasi įgyti reikalingus mokymosi įgūdžius, įsisavinti mokymo programos keliamus uždavinius, tuo labiau jis pradeda atsilikti nuo bendraklasių ir tuo daugiau sulaukia neigiamų vertinimų iš mokytojų. Toks moksleivis pradeda bijoti pamokų, kaip situacijų, kuriose jis patiria neigiamus išgyvenimus. Tokiam moksleiviui stiprėja nesėkmės baimė, atsiranda psichinė įtampa, didėja nerimastingumas. Pagal Newbegin, Owens (1996) nerimastingumas apibrėžiamas kaip kognityvinis, emocinis ir elgesio atsakas, galintis sukelti veiklos suprastėjimą bei, tikėtina, nesėkmės vertinančioje situacijoje. Jausmai, kurie susiję su nerimastingumu, sukelia diskomfortą, kuris gali būti išreikštas darbų (mokymosi), keliančių nerimą, vengimu.

Taigi, nesėkmių patyrimas mažina moksleivio pasitikėjimą savimi, savo jėgomis, o kad asmuo patirtų sėkmę mokymosi procese reikia ne tik pakankamai protinių sugebėjimų, bet ir moksleivio tikėjimo, kad jis tuos sugebėjimus turi.

Kaip tai susiję su būsimųjų pareigūnų specialybinių dalykų studijomis aukštojoje mokykloje? Paprastai medžiaga geriausiai įsisavinama, kai nervų sistema yra vidutiniškai sužadinta, tai yra, kai nerimo lygis nėra per didelis. Studentas, kuris dar mokykloje yra įgijęs nesėkmės baimę, kurio nerimastingumo lygmuo yra aukštas, o savigarba (pasitikėjimas savimi) sumažėjusi, aukščiau minėtose praktinėse situacijose pasimeta ir elgiasi neteisingai ne todėl, jog neturi reikalingų žinių, o dėl to, jog išgyvena per didelę įtampą, kuri neleidžia sėkmingai atgaminti reikiamos informacijos.

Mokslinio tyrimo tikslas. Siekiant atsakyti į straipsnio pradžioje bei literatūros apžvalgoje iškeltus klausimus šis darbas skirtas paanalizuoti studentų nerimastingumo,

savigarbos ir praktinių užduočių atlikimo kokybės ryšį. Kėlėme prielaidą, kad studentai, kuriems būdinga aukštesnis nerimastingumo ir savigarbos lygmuo, prasčiau atlieka praktines užduotis.

Tyrimo metodai ir organizavimas. Tyrime dalyvavo 122 Mykolo Romerio universiteto Kauno policijos fakulteto studentai: 63 merginos ir 59 vaikinai. Tirtų studentų amžius yra 19-22 metai. *Tyrimo naudoti metodai:*

Studentų nerimastingumo lygiui įvertinti naudota Ch.D.Spielberger nerimastingumo įvertinimo skalė.

Studentų savigarbos lygiui įvertinti naudota M.Rosenberg savigarbos skalė.

Kiekvieno tyrime dalyvavusio studento praktinės užduoties atlikimo kokybės matu pasirinktas „Šaudybos“ dalyko praktinių užduočių pažymių vidurkis.

Tyrimo rezultatai

Atlikus tyrimą, pastebėta tendencija, jog MRU Kauno policijos fakultete studijuojančioms merginoms būdingas aukštesnis nerimastingumo lygmuo lyginant su vaikiniais (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Nerimastingumo palyginimas merginų ir vaikinų grupėse

Lytis	N	Nerimastingumas (vidurkis)	Standartinis nuokrypis	t	p
Merginos	63	39,75	7,533	1,906	0,059
Vaikinai	59	37,29	6,646		

Vertinant studentų savigarbą, nustatyta, jog studentų lytis nėra susijusi su savigarbos lygmeniu (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Savigarbos palyginimas merginų ir vaikinų grupėse

Lytis	N	Savigarba (vidurkis)	Standartinis nuokrypis	t	p
Merginos	63	31,90	3,216	-1,178	0,241
Vaikinai	59	32,66	3,862		

Pastebėtina, kad analizuojant tyrimo rezultatus išryškėjo skirtumas tarp atliekamų praktinių užduočių kokybės vertinimo vaikinų ir merginų grupėse: vaikinai vertinami kaip geriau atliekantys praktines užduotis nei merginos (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. **Praktinių užduočių atlikimo kokybės palyginimas merginų ir vaikinų grupėse**

Lytis	N	Praktinių užduočių pažymių vidurkis	Standartinis nuokrypis	t	p
Merginos	63	5,8471	1,63701	-2,553	0,012
Vaikinai	59	6,5815	1,53279		

Siekdami darbe iškelto tikslo paanalizavome studentų nerimastingumo, savigarbos ir praktinių užduočių atlikimo kokybės ryšį atskirai vaikinų ir merginų grupėse. Merginų grupėje tarp šių trijų rodiklių statistiškai reikšmingo ryšio nerasta (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. **Merginų nerimastingumo, savigarbos ir praktinių užduočių atlikimo kokybės ryšys**

	Praktinių užduočių atlikimo kokybė	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	t	p
Nerimastingumas	Žemesnė	26	38,65	7,161	-0,964	0,339
	Aukštesnė	37	40,51	7,788		
Savigarba	Žemesnė	26	32,54	2,420	1,412	0,163
	Aukštesnė	37	31,46	3,641		

Analizuojant vaikinų tyrimo rezultatus taip pat nenustatyta ryšio tarp studentų nerimastingumo, savigarbos ir praktinių užduočių atlikimo kokybės (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. **Vaikinų nerimastingumo, savigarbos ir praktinių užduočių atlikimo kokybės ryšys**

	Praktinių užduočių atlikimo kokybė	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	t	p
Nerimastingumas	Žemesnė	23	35,78	5,526	-1,402	0,166
	Aukštesnė	36	36,25	7,181		
Savigarba	Žemesnė	23	33,13	3,362	0,743	0,460
	Aukštesnė	36	32,36	4,169		

REZULTATŲ APTARIMAS

Gauti tyrimo rezultatai neleidžia daryti vienareikšmiškų išvadų. Kaip galima pastebėti iš aukščiau aprašytų tyrimo rezultatų, merginos yra labiau nerimastingos nei vaikinai. Be to, jų praktinių užduočių atlikimo kokybė yra vertinama blogiau nei vaikinų. Galima spėti, kad merginų blogesnė praktinių užduočių atlikimo kokybė yra susijusi su didesniu jų nei vaikinų nerimastingumo lygiu. Tačiau paanalizavus studentų nerimastingumo, savigarbos ir praktinių užduočių atlikimo kokybės ryšį atskirai vaikinų ir merginų grupėse šių trijų rodiklių statistiškai reikšmingų sąsajų nenustatyta. Todėl reikia papildomų tyrimų ir analizės bandant įvertinti būsimųjų pareigūnų asmenybės ypatumų svarbą jų praktinių užduočių atlikimo kokybei.

Jei prielaida apie studentų nerimastingumo, savigarbos bei praktinių užduočių kokybės ryšį būtų teisinga, tai studentus mokant specialybinių dalykų reikėtų sudaryti tokią psichologinę atmosferą, kuri nesužadintų per didelės įtampos labiau nerimastingiems, labiau nesėkmės bijantiems studentams. Kaip vienas iš metodų dirbant su tokiais studentais galėtų būti taikomas darbo mažose grupėse (mokymosi bendradarbiaujant) metodas.

Darbas mažose grupėse (mokymasis bendradarbiaujant) yra kaip mokymo metodas (priemonė) mažinanti studentų nerimastingumą bei padedanti geriau įsisavinti specialybinius įgūdžius. Kai studentai vieni su kitais bendradarbiauja, o ne varžosi, tarp studentų mažėja įvairių prieštaravimų (įskaitant ir tautinius), priešiško. Dirbdamas šiuo metodu dėstytojas suskirsto studentus į 4-5 narių komandas. Skirstant žiūrima, kad į kiekvieną grupę patektų geriau ir blogiau besimokančių, merginų ir vaikinų, populiarių tarp bendraamžių ir mažiau populiarių studentų. Dėstytojui paaiškinus naują temą, komandos nagrinėja su ja susijusią turimą medžiagą, ieško papildomos informacijos, diskutuoja tarpusavyje. Taip pat mažoje grupėje studentai vaidina įvairias situacijas. Tokiu būdu jie tarpusavyje aiškinasi iš temos kylančius klausimus, sprendžia kilusias problemas, padeda vienas kitam (ypač tam, kuriam sunkiau sekasi). Taigi, mokomasi yra komandomis, o mokymosi motyvacijai taikomos pastiprinimo procedūros (Gage, Berliner, 1994).

Kitas etapas jau galėtų būti išmoktos medžiagos pristatymas prieš auditoriją. Labai svarbu, kad šitame etape dėstytojas sugebėtų kuo konstruktyviau pateikti kritiką ir kuo labiau skatinti studentus. Taikant šį metodą yra svarbus emocinis-asmenybinis dėstytojo ir studento santykis. Kai studento ir dėstytojo emocinis santykis yra neigiamas, tai blogėja ir žinių įsisavinimo procesas, mažėja motyvacija užsiimti šia veikla (Rupšienė, 2000).

Tikime, kad šis metodas ne tik gerina mokymosi rezultatus, bet ir veiksmingai mažina jų priklausomybę nuo studento nerimastingumo.

IŠVADOS

1. MRU Kauno Policijos fakultete studijuojančioms merginoms būdinga aukštesnis nerimastingumo lygmuo lyginant su vaikiniais.
2. Būsimieji pareigūnai (vaikinai ir merginos) reikšmingai nesiskiria savigarbos lygmeniu.
3. Merginos vertinamos kaip blogiau atliekančios praktines užduotis nei vaikinai.
4. Paanalizavus būsimųjų pareigūnų nerimastingumo, savigarbos ir praktinių užduočių atlikimo kokybės ryšį atskirai vaikinių ir merginų grupėse šių trijų rodiklių statistiškai reikšmingų sąsajų nenustatyta.

LITERATŪRA

1. Dereškevičius P., Rimkevičienė V., Targamadžė V. Mokyklos nelankymo priežastys. – Vilnius: Žuvėdra, 2000.
2. Kardelis K., Morkūnienė V. Nepažangaus mokymosi bei studijų nutraukimo priežastys aukštojoje neuniversitetinėje mokykloje // *Socialiniai mokslai*, 2002, 1(33), p.116.
3. Harrison, D.W. & Jagelavičius, A. Axioms and assumptions about adaptation: implications for the social professions // *Socialinė – psichologinė adaptacija ir švietimo sistema: mokslinių straipsnių rinkinys*, 1999, 1, 8-14.
4. Lekavičienė, R. Socialinės kompetencijos psichologiniai kriterijai ir vertinimas. –Kaunas: VDU leidykla, 2001.
5. Newbegin I., Owens A. Self-esteem and Anxiety in Secondary School Achievement // *Journal of Social Behavior and Personality*, 1996, Vol 11, Issue 3, p.521
6. Rupšienė L. Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškiny. – Klaipėda: Klaipėdos Universiteto leidykla, 2000.
7. Gage N.L., Berliner D.C.. Pedagoginė psichologija. – Vilnius: Alma litera, 1994.

THE RELATIONSHIP AMONG THE FEATURES OF PERSONALITY AND QUALITY OF PERFORMED PRACTICAL ASSIGNMENTS BY FUTURE OFFICERS

Loreta Bukšnytė¹
Albertas Antanas Baltrūnas²

Vytautas Magnus University¹
Mykolas Romeris University²

S u m m a r y

The aim of the paper – to establish the relationships of anxiety and self-esteem of the future officers with the quality of performed by them practical assignments.

The research was performed at Mykolo Romerio University Police department.

The exploratory contingent was constituted of second year students. The survey involved 122 students, including 59 boys and 63 girls.

Applied methodology: Spielberger State Anxiety Inventory Scale, Rosenberg's Self-Esteem Scale.

The hypothesis of the paper: The quality of the performed practical assignments by the future officers with the higher level of anxiety is lower in comparison with assignments performed by the officers with lower level of anxiety. Furthermore, the quality of the performed practical assignments by the future officers with lower self-esteem is lower than by those with higher self-esteem.

Results of the research: The statistically faithful relation between the level of anxiety and the gender was found: female anxiety is higher comparing with the level of male's anxiety. There was also statistically faithful relation between the gender and the performed practical assignments by the future officers: female are more likely to achieve the lower quality of the performed practical assignments comparing with the male. However, there is a tendency to assume that the future officers with the high anxiety level are more likely to achieve the lower quality of the performed practical assignments than these with low anxiety level.

The prediction claiming that there is a connection between the high self-esteem and higher quality of the performed practical assignments was not sustained.

Keywords: *officers, self-esteem, anxiety, the performed practical assignmen.*